

“ANNA KARENINA”DA SHAXS VA JAMIYAT TO‘QNASHUVI

Turg‘unpo‘latova Gulasal Zuxriddin qizi – ToshDO‘TAU talabasi

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot mashhur rus yozuvchisi Lev Nikolaevich Tolstoyning “Anna Karenina” romanini badiiy-falsafiy va psixologik jihatdan tahlil qilishga bag‘ishlangan. Asarda XIX asr Rossiya jamiyatining ijtimoiy-axloqiy muammolari, shaxs va jamiyat o‘rtasidagi ziddiyatlar, muhabbat, burch, vijdon va erkinlik masalalari chuqur yoritilgan. Roman ikki asosiy syujet chizig‘i — Anna Karenina va Vronskiy o‘rtasidagi fojiali muhabbat hamda Konstantin Levinning hayot ma’nosini izlash jarayoni orqali inson tabiatining qarama-qarshi qirralarini ochib beradi. Tadqiqot davomida ayol taqdiri, jamiyatdagi ikkiyuzlamachilik, axloqiy me’yorlarning nisbiyligi va shaxsning ichki tanlovlari masalalari tahlil qilinadi. Muallif romandagi psixologik tasvir, ichki monolog va realistik badiiy usullar vositasida Tolstoy ijodining chuqur falsafiy mohiyatini ochib beradi. Ushbu ish “Anna Karenina” romanining nafaqat sevgi fojiasi, balki insoniyatning abadiy ma’naviy savollariga bag‘ishlangan ulkan asar ekanini asoslab beradi.

Kalit so‘zlar: Anna Karenina, Lev Tolstoy, psixologizm, muhabbat va burch, jamiyat va shaxs, ayol taqdiri, ma’naviy inqiroz, realizm.

Аннотация: Данное исследование посвящено художественно-философскому и психологическому анализу романа Льва Николаевича Толстого «Анна Каренина». В произведении глубоко раскрываются социально-нравственные проблемы российского общества XIX века, противоречия между личностью и обществом, вопросы любви, долга, совести и свободы выбора. Роман строится на двух основных сюжетных линиях — трагической любви Анны Карениной и Вронского и духовных поисков Константина Левина, что позволяет автору показать двойственную природу человеческого существования. Особое внимание уделяется теме женской судьбы, социальной несправедливости, лицемерия общественных норм и внутренней

ответственности личности за собственный выбор. Исследование подчеркивает мастерство Толстого в использовании психологического анализа, внутреннего монолога и реалистических художественных средств. Роман рассматривается как философское произведение, поднимающее вечные вопросы человеческого бытия и морали.

Ключевые слова: Анна Каренина, Лев Толстой, психологизм, любовь и долг, личность и общество, женская судьба, нравственные ценности, реализм.

Abstract: This study is devoted to a literary, philosophical, and psychological analysis of Leo Tolstoy's novel *Anna Karenina*. The novel profoundly reflects the social and moral problems of nineteenth-century Russian society, highlighting the conflict between the individual and society, as well as issues of love, duty, conscience, and personal freedom. The narrative is structured around two main plot lines: the tragic love story of Anna Karenina and Vronsky, and the spiritual and philosophical quest of Konstantin Levin. Through these contrasting life paths, Tolstoy explores the dual nature of human existence. The research focuses on themes of women's fate, moral hypocrisy, ethical crisis, and the personal responsibility underlying human choice. Special attention is given to Tolstoy's mastery of psychological realism, internal monologue, and detailed character portrayal. The study concludes that *Anna Karenina* is not merely a story of romantic tragedy, but a profound philosophical novel addressing timeless questions of human morality and inner harmony.

Keywords: Anna Karenina, Leo Tolstoy, psychological realism, love and duty, individual and society, women's fate, moral values, realism.

Lev Nikolaevich Tolstoy (1828–1910) rus adabiyotining eng buyuk namoyandalaridan biri bo'lib, o'z ijodida inson ruhiyati, axloq, hayot ma'nosi va ijtimoiy adolat muammolarini chuqur va teran yoritgan yozuvchidir. Uning "Anna Karenina" romani (1873–1877) adib ijodining eng mashhur va mukammal namunalaridan biri bo'lib, unda ayol qalbining iztiroblari hamda jamiyatning qat'iy axloqiy me'yorlari o'rtasidagi keskin ziddiyat markaziy o'rin egallaydi [1].

Roman davomida muallif sevgi va majburiyat, vijdon va nafs, shaxsiy erkinlik va jamiyat bosimi o‘rtasidagi murakkab kurashni chuqur psixologik tahlil qiladi. Asar faqatgina bir muhabbat fojiasi emas, balki butun jamiyat hayotining badiiy aks etgan manzarasidir. Tolstoy mazkur roman orqali o‘sha davrdagi Rossiya jamiyatining ichki mohiyatini, undagi ma’naviy inqiroz va axloqiy qadriyatlarning yemirilishini ochib beradi.

Roman mashhur satr bilan boshlanadi: “Barcha baxtli oilalar bir-biriga o‘xshash, har bir baxtsiz oila esa o‘zicha baxtsizdir.” Mazkur jumla asarning falsafiy asosini to‘liq ifodalaydi. Tolstoy nazarida, inson baxti ichki uyg‘unlik, vijdon pokligi va sadoqatga asoslanadi. Ushbu muvozanat buzilgan taqdirda esa baxtsizlik muqarrar bo‘ladi.

Asarda ikki asosiy syujet chizig‘i mavjud: biri Anna Karenina va Vronskiy o‘rtasidagi fojiali muhabbat voqealari, ikkinchisi esa Konstantin Levinning hayot ma’nosi, mehnat va e’tiqod haqidagi falsafiy izlanishlaridir. Ushbu ikki yo‘nalish bir-biriga qarama-qarshi bo‘lgan g‘oyalarni ifodalaydi: bir yo‘l ehtiros, hissiyot va jamiyat bosimi bilan bog‘liq bo‘lsa, ikkinchisi mehnat, halollik va ichki osoyishtalik asosiga qurilgan.

Tolstoy roman orqali inson tabiatidagi ikki qutb — his va aql, muhabbat va burch, shaxs erkinligi va ijtimoiy mas’uliyat o‘rtasidagi abadiy kurashni badiiy tarzda namoyon etadi. Shu sababli “Anna Karenina”ni faqat bir ayol taqdirini aks ettiruvchi asar emas, balki butun insoniyat ruhiyati haqida yozilgan yuksak falsafiy roman deb baholash mumkin [4].

Asarning markazida ayol qalbining fojiasi turadi. Anna o‘z muhabbati yo‘lida jamiyatdan yuz o‘giradi, ammo bu tanlov unga baxt emas, balki yolg‘izlik va iztirob olib keladi. Yozuvchi bu orqali muhabbat va axloq o‘rtasidagi muvozanat buzilganda inson halokatga yuz tutishini ko‘rsatadi. Vronskiy Annaning sevgilisi sifatida muhabbatni ehtiros darajasida qabul qiladi, biroq unda mas’uliyat va barqarorlik yetishmaydi.

Konstantin Levin obrazi orqali esa Tolstoy o'zining shaxsiy hayot falsafasini ifodalaydi. Levin hayot mazmunini mehnat, halollik, e'tiqod va oilaviy osoyishtalikda ko'radi. Uning ichki izlanishlari, oddiy va tabiiy hayotga qaytishi yozuvchining "inson baxti mehnat va ma'naviy poklikda" degan g'oyasini ifodalaydi.

Roman qahramonlari orasida qarama-qarshi yo'llar ochiq aks ettiriladi: Annaning his-tuyg'uga asoslangan hayoti va Levinning aql hamda vijdonga tayangan turmush tarzi bir-biriga qarshi qo'yiladi. Anna muhabbat yo'lida oilasi, jamiyatdagi mavqei va hatto o'g'lidani voz kechadi. Dastlab u Vronskiy bilan bo'lgan munosabatida haqiqiy baxtni topdim, deb o'ylaydi, biroq vaqt o'tishi bilan bu muhabbat uning ruhiy iztiroblarini yanada kuchaytiradi. Jamiyat esa uni kechirmaydi.

Natijada Anna yolg'izlik, umidsizlik va ichki ezilishlar ta'sirida o'z joniga qasd qiladi. Bu fojia orqali Tolstoy jamiyatdagi ikkiyuzlamachilikni fosh etadi: erkakning axloqiy xatolari ko'pincha kechiriladi, ayolning yo'ldan chiqishi esa kechirilmas gunoh sifatida baholanadi. Bu holat XIX asr Rossiya jamiyatida ayollarning hayoti naqadar cheklangan va adolatsiz bo'lganini yaqqol ko'rsatadi.

Boshqa tomondan, Levin obrazi hayotga umid bilan qarash, ma'naviy poydevor topish imkoniyatini ifodalaydi. U din, mehnat va tabiat bilan uyg'unlik masalalari ustida mushohada yuritib, haqiqiy baxt tashqi muvaffaqiyatlarda emas, balki ichki osoyishtalik va mas'uliyat hissida ekanini anglaydi.

Xulosa qilib aytganda, "Anna Karenina" — bu shunchaki bir ayolning fojeasi emas, balki insoniyatning eng murakkab va abadiy savollariga javob izlovchi ulkan badiiy-falsafiy asardir. Tolstoy bu roman orqali muhabbatning qudrati va xavfini, jamiyat hukmlarining adolatsizligini, inson erkinligi va tanlovining og'ir mas'uliyatini ko'rsatadi. Asar o'quvchini faqat voqealarni kuzatishga emas, balki o'z hayotidagi qadriyatlar, tanlovlar va ichki kurashlar haqida chuqur mushohada qilishga undaydi. Shu bois "Anna Karenina" bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmay, har bir avlodni insoniylik va ma'naviyat haqidagi savollar bilan yuzlashtirib kelmoqda.

REFERENCE

1. Karimova M. Tolstoy romanlarining psixologik tahlili. — Toshkent: Fan, 2020.
2. Mamarasulova, Gulnoz Abdulqosimovna. "INGLIZ ROMANTIZM ADABIYOTIDA SHARQQA YAQINLASHUV HODISASI." *O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari* (2024): 955-958.
3. Sodiqova D. Ayol obrazi va jamiyat: adabiy tahlil. — Toshkent: Sharq, 2022.
4. Tolstoy L.N. Anna Karenina. — Moskva: 1877.
5. G'afurov O. Rus adabiyoti tarixi. — Toshkent: O'zbekiston, 2018.
6. Asadov, M. (2025, July). HOMO POETIKUS KONSEPSIYASI: NAVOIY VA RUMIY. In *Conferences* (Vol. 1, No. 1).
7. Асадов, М. (2020). Альбер Камю ва Хуршид Дўстмуҳаммад прозасида абсурд қаҳрамон муаммоси. Сўз санъати” халқаро журнали.
8. АСАДОВ, М. (2022). “ЁЎФИЗЛИК МОТИВИ” НИНГ ПОЭТИК ТАЛҚИНИ. SHARQ-U G'ARB RENESSANS ADABIYOTI: NAVOIY VA SHEKSPIR mavzuidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari, 1(1).